

НОВ 4(96)2018

ПЕД А ГОГІЧН А
ДУМК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ ISSN 2520-6427

«НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 4 (96) 2018 р.

ISSN 2520-6427

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОІППО),

Рівненський державний гуманітарний університет (РДГУ).

Схвалено Вченою радою РОІППО (протокол №7 від 22.11.2018)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук (відповідно до постанови Президії ВАК України від 01.07.2010 № 01-05/5 та наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 № 747).

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Алла Черній, кандидат політичних наук, доцент,
ректор Рівненського ОІППО

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валерій Биков, доктор технічних наук, професор
Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор
Олег Власюк, кандидат історичних наук
Галина Вокальчук, доктор філологічних наук, професор
Тетяна Гавлігіна, кандидат педагогічних наук, доцент
Максим Гон, доктор політичних наук, професор
Лілія Даниленко, доктор педагогічних наук, професор
Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор
Василь Жуковський, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Карамушка, доктор психологічних наук, професор
Леонід Кожушко, доктор технічних наук, професор
Петро Кралюк, доктор філософських наук, професор
Володимир Лавренчук, кандидат філологічних наук
Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор
Микола Люшин, кандидат педагогічних наук
Іван Малафій, доктор педагогічних наук, професор
Надія Мельник, кандидат педагогічних наук
Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор
Юрій Пелех, доктор педагогічних наук, професор
Оксана Петренко, доктор педагогічних наук, професор
Руслан Постоловський, кандидат історичних наук, професор
Григорій Пуєтовіт, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент
Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор
Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор
Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор
Людмила Шугасва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти

вул. Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 64-96-60

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Осіпчук Н. Історіографія дослідження проблеми розвитку іншомовної освіти в Україні у другій половині XX – початку XXI століть 3

УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Вольявська С., Остапенко А. Професійна рефлексія керівника як фактор успішного розвитку закладу освіти в умовах технологізації суспільства 7

Желюк О. Ресурси інформаційного простору в діяльності закладу освіти 10

Іванов Ю. Воспитание творческой личности школьника как современная цель управления 13

Кочубей А., Нагорна О. Психолого-педагогічні умови підготовки керівників закладів загальної середньої освіти до управлінського спілкування 16

Кречик А., Олексін Ю. Розвиток організаційної культури сучасного керівника закладу освіти 19

Куріна А., Присяжнюк Ю. Розвиток професійної компетентності педагога: освіта впродовж життя 22

Левницькая А. Деятельность Областного совета заведующих учреждений дошкольного образования Брестской области в системе работы с руководящими кадрами 25

Рачевский С. Медалагічная веда ў структура дзейнасці кіраўнікоў устаноў адукацыі: пытанні вывучэння і выкарыстання 28

Сушич Н., Оксентюк Н. Система цінностей корпоративної культури закладів освіти 30

Турчик І. Тренінг «Серфінг управління» та методика його проведення для керівників закладів загальної середньої освіти 33

Ястребова В., Бабко Т. Теоретичні та практичні аспекти запровадження креативного менеджменту в процесі підвищення кваліфікації керівників закладів освіти: із досвіду роботи 38

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Андрос М. Модель управління розвитком інформаційно-комунікаційної компетентності керівника закладу загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання 42

Берека В. Упровадження інноваційних технологій у систему підготовки майбутніх учителів	46
Біферт Н. Роль сучасних інформаційних технологій у створенні цифрового освітнього контенту	49
Боремчук Л., Констанкевич Л., Радкевич М. Можливості використання додатка GoogleClassroom у системі персонального освітнього середовища	52
Бухальська С., Олексій Ю. Інноваційно-розвивальне освітнє середовище як педагогічна умова формування професійно-педагогічної компетентності майбутніх викладачів в умовах магістратури	56
Ляхощька Л. Особливості науково-методичного забезпечення щодо використання цифрового контенту в закладах післядипломної педагогічної освіти	60
Похильчук І., Сасюк З. Дослідження програмних засобів вивчення дисципліни «Теорія механізмів і машин»	63
Сорока В., Середюк Ю. Комп'ютерна навчально-демонстраційна програма «Інтерактивний тригонометр»	67
Хмельяр І., Куценко А. Моніторинг освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти із використанням технологій компетентісно орієнтованого навчання	75

ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА. РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

Березюк Т. Психологічна компетентність як складова формування професійної компетентності майбутніх менеджерів	80
Луцик Г. Формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки, в закладах вищої освіти: поетапна реалізація проблеми	84
Нечипорук Л. Важковиховуваність як соціально-педагогічна проблема	87

МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА

Павелів К. Експериментальне дослідження рівня іншомовної компетентності майбутніх фахівців соціальної сфери в умовах університету	91
Петрівський Я., Безкоровайна О. В. Інноваційні підходи до організації методичної підготовки майбутніх учителів англійської мови (на прикладі спільного проєкту Британської Ради в Україні та Міністерства освіти і науки України «Шкільний учитель нового покоління»)	96
Тарасюк Н., Шкун А. Дидактичні принципи формування англомовної лексико-граматичної компетентності у майбутніх інженерів-будівельників	100

ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА

Грицик Т. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення векторів у вищому технічному закладі освіти	103
--	-----

ПОЧАТКОВА ОСВІТА. ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ

Дмитренко Н. Здоров'язбережувальний аспект у процесі формування навичок виразного читання в початковій школі	107
Тарабасова Л. Життєва компетентність особистості в контексті дошкільної освіти	111

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ТЕХНОЛОГІЇ

Корж Г. Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців із цивільної безпеки	115
--	-----

ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ. ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Ковбасюк Т. Духовно-моральне виховання як чинник становлення зростаючої особистості	120
Сокаль В., Кратко І. Гуманістична спрямованість сучасного викладача як компонент педагогічної майстерності	123
Шинкаренко В. Сутність та зміст поняття «патріотичне виховання особистості»	127
Якимчук М., Степанюк Н. Стан сформованості педагогічної етики як феномену професійної культури викладача медичного коледжу	129
Якубовська С., Мельничук І. Виховання студентів коледжу в умовах полікультурного освітнього простору	132

МУЗИКА. ЕСТЕТИКА

Безкоровайна Б. Інноваційні технології як засіб удосконалення процесу розвитку музично-творчих здібностей учнів дитячих музичних шкіл	136
Безкоровайна О. Г. Сутність педагогічної концепції музичного виховання Дмитра Кабалецького	139
Ван Цзі. Методичні аспекти функціонування диригентської системи музиканта-духовика під час гри на духових інструментах	142
Гурич І. Тенденції розвитку сучасної вітчизняної музичної індустрії в контексті продюсерської діяльності	144
Даяк Ж., Дмитрак В. Історичні етапи виникнення та розвитку звукозапису	147
Димченко С. Яків Степовий в історичному часі української музичної культури	149
Закопеч Л. Історичний аспект розвитку львівської гобойної школи в контексті мистецьких традицій Європи	152
Комісарова О. Особливості становлення рок-музики в Західній Україні	154
Остапенко Л., Сінельников І. Розспівування як складова вокально-ансамблевого виховання аматорського хорового колективу	157
Остасюк З., Рокш В. Формування інструментально-виконавської майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі колективного музикування	161
Пастушок Т. Метроритміка як основний елемент навчання майбутніх музикантів	163
Перловська А. Вплив епохи свінгу на становлення джазового вокального мистецтва	166
Регуліч І., Спеланюк А. Корекція диригентського жесту в реаліях хорового виконання як комунікативний процес	169
Столярчук Б. Маловідомі сторінки життя та творчості Василя Павлюка: музиканта, педагога, фольклориста, засновника колективу «Горина»	171

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА

Багорка А. Дослідження стану адаптації студентів факультету фізичного виховання до умов навчальної системи «коледж – університет»	176
Галатюк М. Ціннісний потенціал розвитку спортивної культури школярів і студентів у процесі спортивно орієнтованого фізичного виховання	181
Федорець В. Феноменологічно орієнтована проблематизація як актуальна складова методології і методики розвитку здоров'язбережувальної компетентності вчителя фізичної культури	184

9. Лаврук В. Діагностика управлінської компетентності директора школи / В. Лаврук. – К. : Шкільний світ, 2008. – 128 с.

10. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2004. – Вип. 11–12 (23–24). – 240 с. – (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою»).

11. Омельченко Л. М. Проблема формування професійної компетентності майбутніх фахівців енергетичного профілю у сучасних умовах / Л. М. Омельченко, О. М. Керницький // Вісник Кременчуцького державного університету ім. М. Остроградського. – Кременчук : КДУ, 2010. – Вип. 3 (62). – Ч. 1. – С. 169–172.

12. Равен Д. Педагогическое тестирование: проблемы, заблуждения, перспективы / Д. Равен ; пер. с англ. – М. : Когито-Центр, 1999. – 124 с.

13. Саух І. В. Моделі професійної компетентності менеджера туристичної індустрії як основа конкурентоспроможності галузі [Електронний ресурс] /

І. В. Саух // Економіка. Управління. Інновації. – 2010. – № 2 (4). – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2010_2_38.

14. Тюлю Г. Якість профпідготовки менеджера / Г. Тюлю // Вища освіта. – 2005. – № 11. – С. 78–82.

15. Чирикова А. Є. Жінка на чолі фірми / А. Є. Чирикова. – М. : Изд. Інституту соціології РАН, 1998. – 358 с.

16. Яценко О. М. Лідерські якості в структурі складових компетентностей менеджерів / О. М. Яценко // Молодий вчений. – 2016. – № 6 (33). – С. 496–501.

17. Ящик М. Р. Теоретичні та практичні аспекти формування професійної компетентності майбутніх магістрів із менеджменту економічної безпеки / М. Р. Ящик // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2013. – Вип. 44. – С. 273–278. – (Серія «Педагогічні науки: реалії та перспективи»).

Дата надходження до редакції: 01.11.2018 р.

УДК 378.016:159.9 – 051

Галина ЛУЦИК,

викладач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ПІДЛІТКАМИ, СХИЛЬНИМИ ДО ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ, В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ПОЕТАПНА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ

У статті проаналізовано думки дослідників щодо процесу підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти. Запропоновано авторський підхід стосовно формування їх готовності до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки. Окреслено теоретичні засади такої роботи й усвідомлення необхідності її творчої реалізації на практиці.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна діяльність, майбутні психологи, готовність, формування готовності майбутніх психологів, підлітки-девіанти.

В статті проаналізовані думки дослідників про процес підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти. Представлено авторський підхід до формування їх готовності до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки.

Определены теоретические основы такой работы и осознание необходимости ее творческой реализации на практике.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, будущие психологи, готовность, формирование готовности будущих психологов, подростки-девианты.

The article analyzes the researchers' thoughts concerning the process of the future psychologists' training in the higher education institutes. It offers author's approach regarding the formation of their readiness to work with adolescents susceptible to deviant behavior. It outlines the theoretical foundations of such work and an awareness of the necessity of its creative realization in practice.

Key words: professional training, professional activity, future psychologists, readiness, formation of the future psychologists' readiness, adolescents with deviant behavior.

Процес реформування вищої освіти в Україні вносить корективи в освітньо-професійну модель майбутнього психолога, яка передбачає поєднання загальногуманітарної, професійної і практичної підготовки, що виражається у відповідному стані готовності молодого фахівця до реалізації професійних знань, умінь і навичок.

Одним із найважливіших завдань професійної підготовки майбутніх психологів у закладах вищої освіти (ЗВО) є забезпечення їх готовності здійснювати психологічну допомогу різним категоріям населення, а в контексті посилення деструктивних тенденцій у підлітковому середовищі – підліткам із девіантною поведінкою. У зв'язку з цим підвищується роль навчальних закладів, які спроможні забезпечити якісну підготовку психологів до роботи відповідного профілю.

Аналіз наукових досліджень і публікацій. Основу для теоретичного розв'язання означеної проблеми становлять праці дослідників, присвячені питанням професійної підготовки психологів (О. Бондаренко, Ж. Вірна, Т. Дуткевич, О. Затворник, С. Максименко, В. Панок, Н. Пов'якель, Л. Прудка, В. Рибалка, О. Савицька, Н. Чепелева), зокрема підготовки студентів закладів вищої освіти до виховної діяльності з неповнолітніми (Н. Бугаєць, О. Дубасенок, Г. Троцько) та до роботи з важковиховуваними дітьми (О. Абдулліна, Л. Векланде, Г. Магомедов, М. Малькова, А. Мальцев, В. Оржеховська, Т. Федорченко).

Теоретичні та практичні аспекти проблеми формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності висвітлено в наукових дослідженнях І. Баркаєвої, С. Варлакової, В. Вишньовського, Ф. Рекешевої, Я. Чаплага, Т. Ярої, І. Яценко.

Дослідники одностайні в тому, що готовність майбутнього фахівця до практичної діяльності в межах спеціальності є важливим новоутворенням у його розвитку, забезпеченому професійною підготовкою. Таким чином, на думку Т. Дуткевич та О. Савицької, фахівець із вищою освітою повинен бути готовий до вирішення конкретних завдань відповідно до посади, яку він обіймає [3, с. 48], тобто володіти здатністю до застосування психологічних знань в умовах професійної діяльності.

Нами було з'ясовано, що готовність майбутнього фахівця – це системне особистісне утворення, ядром якого є установка на професійну діяльність, а зміст відображено в рівнях розвитку розумової, емоційно-вольової, ціннісно-мотиваційної та операційної особистісних сфер, що забезпечує відповідну обізнаність та адекватну оцінку всіх аспектів професійної діяльності, спрямованість на її виконання й оволодіння необхідними для цього вміннями, навичками і здібностями, тобто компетентність майбутнього фахівця [4, с. 282].

Однак у поглядах учених наявні розбіжності щодо вибору шляхів формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності загалом та до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки, зокрема.

Меті статті – дати характеристику процесу формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх психологів до професійної діяльності трактується дослідниками як процес засвоєння ними системи знань, умінь і навичок. Так, Н. Токарева розуміє під такою підготовкою «системне моделювання особистісних конструктів фахівця, які є детермінованими деонтологічними установками і спричиняють у суб'єкта особистісні зміни» [11, с. 25],

що забезпечує формування особистості професіонала у галузі практичної психології. Слушність цієї думки підтверджується висновками вчених стосовно сутності явища формування як соціально обумовленого процесу становлення особистості: «надання певної форми, завершеності процесу становлення особистості, досягнення нею рівня зрілості та стабільності» (Н. Мойсеюк [6]); забезпечення певної закінченості «людської особистості за рахунок досягнення певного рівня зрілості та стійкості» (І. Підласий [8, с. 28]); соціальне регулювання, управління розвитком особистості (В. Темченко [10, с. 86]); набуття переконань та вироблення суспільно схвалених норм поведінки, знань, умінь і навичок, необхідних для успішної реалізації засвоєних ролей і функцій, активна участь особистості у цьому процесі (В. Зінченко, Б. Мещерякова [2, с. 522]).

Таким чином, вирішення проблеми реалізації процесу формування особистості професіонала пов'язане із можливостями ЗВО забезпечити успішне засвоєння ним частини суспільного досвіду, пов'язаного передусім із завданнями його професійної підготовки. Шукуючи такі можливості в питанні формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки, варто звернутися до аналізу сутності означеної професійної якості.

Після проведеного аналізу низки наукових досліджень (Ж. Вірна, Л. Долинська, В. Панок, Н. Пов'якель, Н. Чепелева та ін.) можна зробити висновок, що процес формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності охоплює теоретичний і практичний компоненти їх професійної підготовки. Так, В. Панок презентує тривірневу модель підготовки майбутніх психологів, яка включає загальнотеоретичний (теорії, гіпотези, факти окремих досліджень у галузі психології), практичний (оволодіння практичними навичками в галузі психології) та технологічний (прийоми та досвід роботи в конкретній техніці) компоненти [7].

Викликає інтерес і позиція Н. Чепелевої, згідно з якою процес професійного становлення майбутнього психолога є тривірневим і відбувається на світоглядному, професійному та особистісному рівнях. Освоєння означених рівнів підготовки дає змогу, на її думку, сформувати «професійну свідомість, психологічну культуру та професійно значущі особистісні якості, оволодіти відповідною системою знань, технологією практичної діяльності майбутнього психолога» [13].

Відповідно до моделі формування особистісної готовності майбутніх психологів до професійної діяльності, розробленої Т. Ярою, цей процес доцільно реалізувати у три етапи. На *першому (інформаційному) етапі* необхідно сформувати систему знань майбутніх психологів щодо змісту та особливостей їх майбутньої професійної діяльності. Метою *другого (формувального) етапу* є розвиток професійно важливих якостей майбутніх психологів як складових особистісної готовності до професійної діяльності. *Третій (закріплювальний) етап* має бути спрямований на реалізацію отриманих знань, умінь, навичок у професійних ситуаціях [15, с. 13-15].

Щодо питання формування готовності психологів до роботи в системі інклюзивної освіти із Т. Ярою одностайна С. Черкасова. Зокрема, дослідниця зазначає, що на *першому етапі* важливо сформувати мотиваційну спрямованість студентів щодо майбутньої професійної діяльності та розвинути систему професійно важливих якостей особистості; *другий етап* має бути спрямований на формування когнітивного компонента готовності,

тобто розширення уявлень про професійну діяльність майбутніх психологів на основі сформованої мотивації; *третьої, заключний, етап* має на меті реалізацію отриманих професійних компетентностей на практиці [14, с. 17-18].

Натомість у авторській моделі формування готовності майбутніх психологів до консультативної роботи зі старшокласниками, розробленій Я. Чаплаком, виокремлено дещо інші напрями та етапи означеного процесу. Дослідник вважає, що насамперед слід сформувати особистісно-акмеологічну орієнтацію студентів, а лише після цього поступово впроваджувати теоретичний блок підготовки (психологічні й спеціальні знання щодо консультативної роботи), її тренінговий аспект (комплекс соціально-психологічних тренінгів щодо формування особистісно-професійної готовності майбутніх психологів до консультативної роботи з учнівською молоддю) та практичний напрям, що передбачає розробку й упровадження програми психоконсультативної практики студентів [12, с. 16].

Окремі аспекти методичного вирішення проблеми формування готовності майбутніх психологів до професійної діяльності пропонує Ф. Рекешева, на думку якої, методично доцільним є представлення навчального матеріалу у формі проблемних завдань та ситуацій, стимулювання у процесі їх розв'язання діалогу між викладачами і студентами як рівних партнерів, рефлексія та подолання протиріч між професійними вимогами й досягненнями майбутнього фахівця у процесі навчальної гри та в реальних ситуаціях. При цьому навчальні ситуації повинні бути інноваційними, із окресленим переліком професійних функцій, які необхідно реалізувати, здійснивши попередній аналіз [9, с. 20].

І. Яценко переконана, що процес формування професійної готовності майбутнього психолога передбачає збагачення навчального плану підготовки фахівців спецкурсами та спецсеминарами практичного спрямування. Не менш важливим, на думку дослідниці, є освоєння студентами досвіду самостійної професійної діяльності в процесі педагогічної та виробничої практик та створення умов для творчої активності у процесі професійної підготовки студентів-психологів. У контексті реалізації контрольо-регулятивного компонента освітнього процесу закладу вищої освіти вартує уваги обґрунтування необхідності розроблення інструментарію, який дає змогу діагностувати рівень підготовленості майбутніх психологів та вносити відповідні корективи у процес їх підготовки [16, с. 18].

Змістовними, на наш погляд, є узагальнення, зроблені І. Баркаєвою у ході дослідження психолого-педагогічних умов формування готовності студентів до роботи з підлітками-девіантами. У їх контексті система формування такої готовності, що реалізується поетапно, представлена сукупністю форм, методів (завичай пояснювально-ілюстративних, репродуктивних, проблемних, частково-пошукових, дослідницьких) та засобів навчання [1, с. 15].

Викладене нами вище дає підстави стверджувати, що готовність майбутніх психологів до професійної діяльності базується на системі набутих професійно значущих теоретичних знань, практичних умінь та навичок, які у сукупності формують професійні компетентності (В. Панок, Я. Чапак, Н. Чепелева, С. Черкасова, Т. Ярая). Досягнення такого результату стає можливим за умови оптимальної організації процесу професійної підготовки, наприклад, актуалізація проблемності навчальних завдань (Ф. Реке-

шева), використання ефективних засобів та методів навчання майбутніх психологів (І. Баркаєва), посилення практико-орієнтованого компонента навчання (І. Яценко), що відбувається поетапно.

У контексті логіки формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками-девіантами зміст кожного етапу цього процесу визначається на основі змістового аналізу її компонентної структури, утвореної когнітивним, ціннісно-мотиваційним, регулятивним та креативно-практичним компонентами [5, с. 31]. Зважаючи на це, *на першому (ознайомлювально-спонукальному) етапі* формування готовності означеної якості необхідно приділити увагу розширенню наукового тезаурусу на основі ознайомлення з теоретичним доробком учених і практиків у досліджуваному напрямі, посиленню пізнавальної активності щодо осягнення проблеми стосовно роботи з підлітками-девіантами. *На другому (пізнавально-спонукальному) етапі* вбачаємо за доцільне зосередитися на поглибленні обізнаності майбутніх психологів із означеною проблемою, засвоєнні ними норм і виробленні цінностей професійної діяльності у ході роботи з підлітками девіантної поведінки. *Третій (дієво-практичний) етап* слід присвятити засвоєнню практичного досвіду такої роботи під час практичних занять, тренінгів і практики, вдосконаленню професійних умінь і здібностей, зокрема й творчих, необхідних для свідомої та цілеспрямованої організації взаємодії з девіантами, рефлексії з приводу власних професійних можливостей.

Таким чином, кожен наступний етап формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки, базується на результатах, отриманих на попередньому етапі, а отже, має бути спрямований на їх подальше поглиблення й удосконалення, забезпечення взаємозв'язку між компонентами системи.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, зауважимо, що формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками-девіантами – це процес формування її структурних компонентів, що передбачає послідовне й поетапне розв'язання ієрархічно підпорядкованих взаємопов'язаних завдань: від ознайомлення із загальними теоретичними засадами такої роботи та усвідомлення її необхідності й цінності до вироблення можливостей творчої реалізації на практиці.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у дослідженні методичних параметрів процесу формування готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки, добір оптимальних методів і засобів його здійснення у ході професійної підготовки у закладі вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баркаєва И. Л. Психолого-педагогические условия формирования готовности педагога-психолога к работе с девиантными подростками : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Ирина Леонидовна Баркаева ; ФГОУ ВПО «Российский государственный университет имени Иммануила Канта». – Калининград, 2009 – 25 с.
2. Большой психологический словарь / сост и общ. ред. : Б. Мещеряков, В. Зинченко. – Санкт-Петербург : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 672 с.
3. Дуткевич Т. В. Вступ до спеціальності: практична психологія : курс лекцій і практикум (навч. посіб.) / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2005. – 208 с.

4. Луцик Г. О. Готовність майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки як теоретична проблема / Г. О. Луцик // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти : зб. наук. пр. Рівнен. держ. гуманіст. ун-ту. – 2017. – № 17. – С. 280–284.
5. Луцик Г. О. Структура готовності майбутніх психологів до роботи з підлітками, схильними до девіантної поведінки / Г. О. Луцик // Професійна освіта: проблеми і перспективи. – Київ : ПТТО НАПН України. – 2018. – Вип. 14. – С. 30–36.
6. Матвієнко О. В. Професійна підготовка майбутніх психологів як психолого-педагогічна проблема / О. В. Матвієнко, О. М. Затворнюк // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту. – 2014. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 215–220.
7. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – Вид. 3-тє, доповн. – Київ : ВАТ «КНДК», 2001. – 608 с.
8. Панок В. Реформування змісту, форм і методів підготовки практикуючих психологів як нагальна вимога суспільної практики / В. Панок // Проблеми підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів у вищих навчальних закладах. – Київ : Ніка-Центр, 2002. – С. 18–28.
9. Підласий І. П. Практична педагогіка або три технології: інтерактивний підручник для педагогів ринкової системи освіти / І. П. Підласий ; МОН ІНУ. – Київ : Видав. дім «Слово», 2004. – 616 с.
10. Рекешева Ф. М. Условия развития психологической готовности к профессиональной деятельности студентов-психологов : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. психол. наук : спец. 19.00.03 / Фариды Марсильевна Рекешева ; Астраханский государственный университет – Астрахань, 2007. – 20 с.
11. Темченко В. І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики) / В. І. Темченко. – Київ : НАВСУ, «ДС Авангард», 2001. – 188 с.
12. Токарева Н. Проблема моделирования личности практического психолога в системе фахової підготовки / Н. Токарева // Рідна школа. – 2010. – № 7–8. – С. 24–28.
13. Чаплак Я. В. Формування готовності майбутніх практичних психологів до консультативної роботи зі старшокласниками : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 / Ян Васильович Чаплак ; Ін-т педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – Київ, 2006. – 24 с.
14. Чепелева Н. В. Формування професійної компетентності в процесі вузівської підготовки психолога-практика / Н. В. Чепелева // Актуальні проблеми психології. – Київ : Ін-т психології АПН України. – 1999. – С. 271–279.
15. Черкасова С. А. Формирование психолого-педагогической готовности будущих педагогов-психологов к работе в системе инклюзивного образования : авт. дис. на соискание уч. степени канд. псих. наук : спец. 19.00.07 / Светлана Александровна Черкасова ; [Моск. психол.-соц. ин-т]. – Москва, 2012. – 22 с.
16. Ярая Т. А. Особистісна готовність майбутніх психологів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. псих. наук : спец. 19.00.07 / Тетяна Анатоліївна Ярая ; Республік. вищ. навч. заклад «Кримський гуманітарний університет». – Київ, 2014. – 23 с.
17. Яценко И. Г. Педагогические условия формирования готовности психологов к работе с семьями и детьми «группы риска»: автореф. дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 / Ирина Геннадьевна Яценко ; ФГОУ ВПО «Российский государственный университет имени Иммануила Канта». – Калининград, 2010. – 21 с.

Дата надходження до редакції: 01.11.2018 р.

УДК 37.013.42 9075.81)

Любов НЕЧИПОРУК,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
освітнього менеджменту та соціальної роботи
Рівненського державного гуманітарного університету

ВАЖКОВИХОВУВАНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано підходи до тлумачення поняття «важковиховуваність». З'ясовано причини появи важковиховуваних дітей. Особливу увагу звернено на характеристику технології соціально-педагогічної роботи з означеною категорією школярів.

Ключові слова: важковиховуваність, важковиховувані діти, технології соціально-педагогічної роботи з важковиховуваними дітьми.

В статье проанализированы подходы к определению понятия «трудновоспитуемость». Выяснено причины появления трудновоспитуемых детей. Особое внимание обращено на характеристику технологий социально-педагогической работы с обозначенной категорией учеников.

Ключевые слова: трудновоспитуемость, трудновоспитуемые дети, технологии социально-педагогической работы с трудновоспитуемыми детьми.